

Nr 35

Utlåtande i anledning av väckta motioner om en ändring av vissa helgdagars placering.

Andra lagutskottet har behandlat en inom riksdagen väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr II:442 av herr *Lindström*.

I motionen har hemställts, "att riksdagen måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t om utredning och förslag om ändring av vissa helgdagars placering i vår kalender".

Motionen

Motionären framhåller att övergången till femdagarsvecka inom näringsliv och skolväsen aktualiserar en ändamålsenligare placering av vissa helgdagar. Han diskuterar en flyttning av trettondagen och Kristi himmelfärdsdag till närmast följande lördag och en flyttning av arbetarrörelsens speciella helgdag från den första maj till den första lördagen i maj månad. Han ifrågasätter vidare om inte annandagarna kan helt avföras ur vår kalender.

Gällande bestämmelser

Grundläggande bestämmelser om vilka helgdagar som skall firas finns i *1686 års kyrkolag*. Den ursprungliga förteckningen över helgdagarna har reviderats dels genom *förordningen den 4 november 1772 angående sabbatens firande samt vissa helgdagars flyttning eller indragning*, dels genom *lagen den 22 februari 1952 angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen*. I den mån författningarna inte direkt utsäger när helgdagen skall firas, framgår detta av evangeliebokens föreskrifter angående kyrkoåret, fastställda av Kungl. Maj:t den 16 oktober 1942.

Enligt de angivna stadgandena uppgår antalet *kyrkliga* helgdagar till femton. En del av dessa förläggs till bestämt datum oavsett på vilken veckodag detta datum infaller. Dessa helgdagar kallas fasta och är fyra till antalet, nämligen juldagen den 25 december, annandag jul den 26 december, nyårsdagen den 1 januari och trettondagen den 6 januari. Övriga helgdagar kallas rörliga. Sex av dessa infaller alltid på en vardag, nämligen långfredagen, annandag påsk (måndag), Kristi himmelfärdsdag (torsdag), annandag

pingst (måndag), midsommardagen (lördag) och allhelgonadagen (lördag). De återstående fem rörliga helgdagarna firas alltid på en söndag. Hit hör kyndelmässodagen (Marie kyrkogångsdag), Marie behådelsedag, påskdagen, pingstdagen och Mikael's dag. Beträffande tidpunkten för firandet av de rörliga helgdagarna kan nämnas att påskdagen skall firas första söndagen efter den fullmåne, som följer närmast efter vårdagjämningen den 21 mars, Kristi himmelfärdsdag 40 dagar och pingstdagen 50 dagar efter påsk. Midsommardagen skall firas på den lördag som infaller under tiden den 20—26 juni och allhelgonadagen den lördag som infaller under tiden den 31 oktober—6 november.

Till de fasta helgdagarna hör även en *borgerlig* helgdag. Enligt *lagen den 8 april om den 1 majs likställande i vissa hänseenden med allmän helgdag* skall vid tillämpning av lag eller särskild författning den 1 maj — då denna dag inte infaller på sön- eller helgdag — vara likställd med allmän helgdag.

Det bör i sammanhanget också nämnas att lördag samt midsommarafton och julafton enligt *lagen den 30 maj 1930 om beräkning av lagstadgad tid* jämställs med sön- och helgdag vid beräkning av lagstadgad tid. Samma bestämmelser finns i *växellagen*, *checklagen* och *skuldebrevslagen*.

Frågan huruvida arbete skall utföras på helgdagar eller nedläggas dessa dagar liksom söndagar regleras i princip inte i lag. Tidigare innehöll lagstiftningen ett allmänt stadgande om straff för arbete som utfördes på sön- och helgdagar, s.k. sabbatsbrott. Oaktat detta stadgande upphävdes genom lagstiftning 1948, kvarstår som en allmän princip att helgdagar liksom söndagar skall vara arbetsfria. Denna princip kommer till uttryck i kollektivavtal och liknande i samband med föreskrifterna om arbetstidens längd och förläggning. Den kan också utläsas i bestämmelserna om kompensation för sön- och helgdagsarbete och i de särskilda reglerna om s.k. helgdagslön. Sådan utgår i ökande omfattning för vissa bestämda helgdagar, då angivna villkor beträffande anställningstid och närvaro före och efter helgdagen uppfylls. Uttryckligen brukar avtalen föreskriva ledighet från arbetet, helt eller delvis, vissa helgdagsaftnar. Jul-, påsk- och midsommarafton är lediga dagar för ett betydande flertal arbetstagare. Nyårsafton och pingstafton tillkommer för åtskilliga.

Historik

Vid upprepade tillfällen under 1800- och 1900-talen har frågor om förändringar i helgdagsbeståndet tagits upp såväl av kyrkomötet som av riksdagen. En utförlig redogörelse härför är intagen i *andra lagutskottets utlåtande nr 8 år 1966*, till vilken hänvisas.

Senast riksdagen hade att behandla fråga om ändrad helgdagsordning

var år 1966. I motionen I:45 detta år hemställdes om utredning angående en partiell kalenderreform. Övergången till 40 timmars arbetsvecka motiverade enligt motionären en sådan åtgärd. I första hand förordade motionären att man utredde ett förläggande av trettondagen och Kristi himmelfärdsdag till lördagar. *Riksdagen* konstaterade — i överensstämmelse med andra lagutskottets nyssnämnda utlåtande — att 1963 års arbetstidskommitté enligt sina direktiv hade att bl.a. pröva frågan om en kalenderreform. Riksdagen fann det därför lämpligt att motionen överlämnades till kommittén.

Genom skrivelse den 11 mars 1966 har Kungl. Maj:t funnit gott överlämna motionen till arbetstidskommittén.

Utskottet

I förevarande motion görs gällande att övergång till fem dagars arbetsvecka aktualiserar en indragning eller ändrad förläggning av vissa helgdagar. Annandagarna bör enligt motionärens mening kunna upphöra som allmänna helgdagar och trettondagen och Kristi himmelfärdsdag flyttas från nuvarande fasta dagar till närmast följande lördagar. Motionären ifrågasätter också om inte arbetarrörelsen kan förlägga sin borgerliga helgdag till den första lördagen i stället för den första dagen i maj månad. Motionen mynnar ut i en hemställan om utredning av dessa frågor.

1963 års arbetstidskommitté, som utreder frågan om en allmän förkortning av arbetstiden, har enligt sina direktiv att även pröva spörsmål om tiden för firande av vissa helgdagar. Till kommittén har föregående år på riksdagens begäran överlämnats en motion av samma innebörd som den nu föreliggande. Vid sådant förhållande finns det enligt utskottets mening ingen anledning för riksdagen att vidta någon ytterligare åtgärd i ärendet. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion, II:442, inte måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 april 1967

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell, fru Nilsson, herrar Eric Carlsson, Edström*, Wanhainen och Blomquist*;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Rimmerfors*, Gustavsson i Alvesta*, Bengtsson i Varberg, fröken Sandell, herrar Fredriksson, Edlund och Carlsson i Göteborg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.